

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства



«ЗАТВЕРДЖУЮ»

**Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи**

О.Б. Жильцов

2015 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛЮДИНА У СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань 0101 Педагогічна освіта

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 5.01010601 Соціальна педагогіка

(шифр і назва спеціальності)

Київ – 2015 рік

Робоча програма з дисципліни «Людина в сучасному соціумі» для студентів галузі знань 0101 Педагогічна освіта, спеціальності 5.01010601 Соціальна педагогіка. «25» серпня 2015 року – 17 с.

Розробник: Москаленко О.А., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії викладачів суспільних дисциплін і правознавства

Протокол від «25» серпня 2015 року № 1

Голова циклової комісії викладачів суспільних дисциплін і правознавства

_____ (Бурдіна Н.К.)
«25» серпня 2015 року

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом, структура типова

Заступник директора
з навчальної роботи

_____ (Дем'яненко С.І.)

Заступник директора
з навчально-методичної роботи

_____ (Гейхман З.Л.)

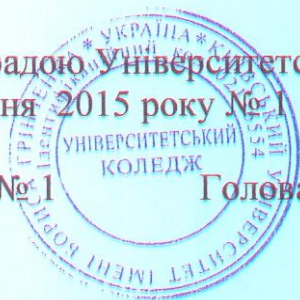
Схвалено методичною радою Університетського коледжу

Протокол від «31» серпня 2015 року № 1

«31» серпня 2015 року № 1

Голова

_____ (Братко М.В.)



Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
<p>Кількість кредитів – 1,5</p> <p>Модулів – 2</p> <p>Змістових модулів – 2</p> <p>Загальна кількість годин – 72</p> <p>Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,5</p>	<p>Галузь знань <u>0101 Педагогічна освіта</u></p> <p>Спеціальність <u>5.01010601 Соціальна педагогіка</u></p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>молодший спеціаліст</i></p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки: 2</p> <p>Семестр: 3</p> <p>Аудиторні заняття: 40 год., з них:</p> <p>Лекції (теоретична підготовка): 18 год.</p> <p>Семінарські заняття: 10 год.</p> <p>Індивідуальні заняття: 8 год.</p> <p>Модульний контроль: 4 год.</p> <p>Самостійна робота: 32 год.</p> <p>Вид контролю: <u>залік</u></p>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Людина в сучасному соціумі» допоможе студентам у пізнанні сутності сучасної дійсності, формуванні власних поглядів на Людину і Світ, розумінні їх взаємозв'язку і взаємозалежності, шляхів подальшого розвитку нашого буття.

Головною метою курсу «Людина в сучасному соціумі» - допомогти виробити цілісне уявлення про навколишній світ і самих себе, самовизначитися стосовно природи і суспільства. Даний курс покликаний формувати сучасний світогляд молодої людини – представника нової генерації українського народу на основі вироблення критичного, творчого мислення та особистих переконань.

Завдання курсу: дати студентам соціальних спеціальностей професійні знання про вплив соціального середовища на людину в сучасному соціумі; підвищити рівень освіти майбутніх соціальних педагогів; допомогти студентам пізнати і зрозуміти рушійні сили і чинники людської поведінки, соціальних змін в суспільстві; навчити студента успішно використовувати на практиці отримані знання в тій галузі, де буде працювати майбутній спеціаліст; навчити студента аналізувати сучасні економічні та політичні процеси, які відбуваються в суспільстві.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є людина як біосоціальна істота, її місце в сучасному суспільстві; соціалізація особистості в різних сферах суспільних відносин.

Розкривається сутність таких явищ як стереотипи, упередження, дискримінація в різних їх проявах. Дається характеристика соціуму і місце людини в сучасній соціальній стратифікації українського суспільства. Висвітлюються проблеми комунікації, конкурентності та солідарності. Студентам пропонуються теми пов'язані зі становленням громадянського суспільства в Україні, розбудовою демократії та становленням української політичної нації.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні оволодіти такими компетентностями:

Здійснення соціального самовизначення, з'ясування своєї ролі та своїх можливостей у суспільстві;

вміти формувати у слухачів цілісне уявлення про навколишнє середовище і самих себе;

аналізувати історичні події у формуванні України як держави та їх вплив на розвиток особистості;

навчитися вірно орієнтуватися у складних хитросплетіннях життя, визначатися у своїх ціннісних орієнтаціях;

здійснювати аналіз впливів національної культури на людину в соціумі;

розуміти взаємозв'язок людини і суспільства, людини і природи.

1. Визначатися у їхньому соціальному самовизначенні, з'ясуванні своєї ролі та своїх можливостей у суспільстві.
2. Формують у слухачів цілісне уявлення про навколишнє середовище і самих себе.
3. Аналізують історичні події у формуванні України як держави та їх вплив на розвиток особистості.
4. Навчаються вірно орієнтуватися у складних хитросплетіннях життя, визначатися у своїх ціннісних орієнтаціях.
5. Вчаться планувати й організовувати свою діяльність, передбачати її наслідки.
7. Аналізують вплив національної культури на людину в соціумі.
8. Розуміють взаємозв'язок людини і суспільства, людини і природи.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль І. Сутність та становлення людини

Лекція 1. Об'єкт, предмет та завдання курсу «Людина в сучасному соціумі» (2 год.)

Мета, завдання навчальної дисципліни «Людина в сучасному соціумі». Структура навчальної дисципліни. Курс Людина в сучасному соціумі та інші суспільнознавчі дисципліни.

Основні поняття теми: людина як біосоціальна істота, процес соціалізації особистості в різних сферах суспільних відносин, курсу Людина в сучасному соціумі та курси Людина і світ, людина та Україна, культурологія, соціологія.

Лекція 2. Поняття людини як біосоціальної істоти. Індивідуальність як феномен людини (2 год.).

Феномен людини як біосоціальної істоти. Співвідношення понять «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність» в контексті сучасного соціуму. Індивідуальність як феномен людини

Основні поняття теми: «людина»; біологічний і соціальний початок людини; феномен людської індивідуальності; поняття «особа», «особистість», «громадянин».

Семінар 1. Поняття людини як біосоціальної істоти. Індивідуальність як феномен людини (2 год.).

Лекція 3. Особа. Особистість. Персона. Громадянин. Гендерна соціалізація особистості (2 год.)

Особистість як предмет дослідження соціальних дисциплін, мистецтво як засіб творення особистості. Співвідношення понять «Особа. Особистість. Персона. Громадянин». Гендерна соціалізація, як процес засвоєння соціальної ролі особистості.

Основні поняття теми: гендерні стереотипи, гендерні ролі, гендерна стратегія

Лекція 4. Людина в суспільстві (2 год.)

Людина як представник нації. Вплив визначних історичних постатей українських діячів науки на формування особистості в сучасному соціумі: Я.Мудрого, Г.Сковороди, Б.Хмельницького, М.Грушевського, М.Драгоманова, І.Сікорського, І.Мазепи, Скоропадського, Виговського, Калнишевського, Шухевича, С.Бендери, С.Петлюри, І.Піддубного, українських родин Ханенків, Терещенків, Симиренків та інших.

Історичні події в Україні в ХХ столітті та їх вплив на розвиток особистості.

Самосвідомість українського народу на різних етапах його історичного розвитку.

Вплив інформації на людину в сучасному соціумі.

Основні поняття та терміни: нація, етнос, національна свідомість

Семінар 2. Людина в суспільстві (2 год.)

Змістовий модуль II. Людина в різних аспектах сучасного соціуму

Лекція 5. Стереотипи та їх роль у житті людини і суспільства (2 год.).

Види стереотипів(гендерні, соціальні, політичні). Властивості і функції стереотипів. Роль соціальних стереотипів у сприйнятті людиною людини.

Основні поняття теми: сприйняття, предметне сприйняття людини людиною

Лекція 6. Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі (2 год.).

«Субкультура» та її функції. Специфіка дитячої субкультури. Дитяча субкультура в контексті дорослих субкультур.

Основні поняття теми: Світ дитинства, вплив “дорослої культури, структуру дитячої субкультури. субкультура, дисгармонія в сучасній дитячій субкультурі.

Семінар 3. Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі.

Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі (2 год.)

Лекція 7 Людина і природа (2 год.)

Розуміння біосфери та ноосфери. Антропосфера. Єдність та відмінність природи і суспільства. Взаємодія природи і суспільства у процесі історичного розвитку. Вживання людини і людства – нагальна проблема сучасності.

Основні поняття та терміни: біосфера, ноосфера, антропосфера.

Семінар 4. Людина і природа (2 год.).

Лекція 8. Людина та використання інформаційних технологій (2 год.)

Наслідки для довкілля використання великої гами електронних технологій, що допомагають збирати, зберігати і розповсюджувати інформацію.

Цифрова еволюція, що відбувається сьогодні в системах комунікацій. Марнотратство чи збереження ресурсів? Вплив інформаційних технологій на особистість.

Моніторинг довкілля. Роль освіти в допомозі людям застосувати з користю для себе зростаючу інформаційну насиченість.

Основні поняття та терміни: технологія, інформаційна технологія, моніторинг, екологічний моніторинг.

Лекція 9. Людина і глобальні проблеми людства (2 год.)

Поняття „криза”. Сутність екологічних криз. Типологія екологічних криз. Природні екологічні кризи. Антропогенні екологічні кризи. Шляхи подолання екологічних криз на зламі століть. Людська життєдіяльність та причини трансформації біосфери Землі. Культура людини і біотичні чинники впливу на людину. Вплив антропогенних чинників на здоров'я особистості.

Основні поняття та терміни: криза, стиль життя людини, біотичні чинники, антропогенні чинники.

Семінар 5. Людина і глобальні проблеми людства (2 год.)

Навчально-методична карта дисципліни «Людина в сучасному соціумі»

Разом: 72 год., лекції – 18 год., семінарські заняття – 10 год., індивідуальна робота – 8 год., самостійна робота – 32 год., підсумковий контроль – 4 год.

Модуль	Модуль I.				Модуль II.				
Назва модуля	Сутність та становлення людини				Людина в різних аспектах сучасного соціуму				
Лекція	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Теми лекцій	Об'єкт, предмет та завдання курсу «Людина в сучасному соціумі»	Поняття людини як біосоціальної істоти. Індивідуальність як феномен людини	Особа. Особистість. Персона. Громадянин. Гендерна соціалізація особистості	Людина в суспільстві	Стереотипи та їх роль у житті людини і суспільства	Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі	Людина і природа	Людина та використання інформаційних технологій	Людина і глобальні проблеми людства
Теми семінарських		Семінар 1. Поняття людини як біосоціальної істоти. Індивідуальність як феномен людини (2 год.).		Семінар 2. Людина в суспільстві (2 год.)		Семінар 3. Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі. Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі (2 год.)	Семінар 4. Людина і природа (2 год.).		Семінар 5. Людина і глобальні проблеми людства (2 год.)
Самостійна робота									
ІНДЗ	30 балів								
Види поточного контролю				Модульна контрольна робота					Модульна контрольна робота
Підсумковий контроль	Залік								

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторні	Лекції	Семінари	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовий модуль I. Сутність та становлення людини								
1	Об'єкт, предмет та завдання курсу Людина в сучасному соціумі	8	4	2		2	4	
2	Поняття людини як біосоціальної істоти. Індивідуальність як феномен людини.	8	4	2	2		4	
3	Особа. Особистість. Персона. Громадянин. Гендерна соціалізація особистості.	8	4	2		2	4	
4	Людина в суспільстві	10	6	2	2		4	2
	Всього	34	18	8	4	4	16	2
Змістовий модуль II. Людина в різних аспектах сучасного соціуму								
5	Стереотипи та їх роль у житті людини і суспільства.	4	2	2			2	
6	Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі.	8	4	2	2		4	
7	Людина і природа	8	4	2	2		4	
8	Людина та використання інформаційних технологій	6	4	2		2	2	
9	Людина і глобальні проблеми людства.	12	8	2	2	2	4	2
	Всього	38	22	10	6	4	16	2
Разом за навчальним планом		72	36	18	10	8	32	4

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття людини як біосоціальної істоти. Індивідуальність як феномен людини	2
2	Людина в суспільстві	2
3	Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі. Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі.	2
4	Людина і природа	2
5	Людина і глобальні проблеми людства	2
Разом		10

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Об'єкт, предмет та завдання курсу Людина в сучасному соціумі	4	5
2	Поняття людини як біосоціальної істоти. Індивідуальність як феномен людини	4	5
3	Особа. Особистість. Персона. Громадянин. Гендерна соціалізація особистості	4	5
4	Людина в суспільстві	4	5
5	Стереотипи та їх роль у житті людини і суспільства	2	5
6	Особливості дитячої субкультури в сучасному соціумі	4	5
7	Людина і природа	4	5
8	Людина та використання інформаційних технологій	2	5
9	Людина і глобальні проблеми людства	4	5
Разом		32	45

7. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

8. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Людина у сучасному соціумі» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи
1. Відвідування лекцій	1
2. Відвідування семінарів (практичних)	1
3. Виконання завдання для самостійної роботи	5
4. Робота на семінарському занятті (доповідь, виступ, повідомлення, участь в дискусії)	10
5. Індивідуальне дослідне завдання (ІНДЗ)	30
6. Опрацювання фахових джерел	10

7. Написання реферату	15
8. Виконання модульної контрольної роботи	25
9. Виконання тестового контролю (експрес-контролю)	10
10. Творча робота, есе	20

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповідь, повідомлення, дискусія.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Кількість балів	Оцінка за національною шкалою
A	90-100	5 (відмінно)
B	82-89	4 (добре)
C	75-81	
D	69-74	
E	60-68	3 (задовільно)
FX	35-59	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	1-34	2 (незадовільно) з можливістю повторного прослуховування

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Незадовільно. Студент відтворює менше половини навчального матеріалу навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача; за допомогою викладача виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень: здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані уміння та навички; виконує 30% від загальної кількості тестів.

Задовільно. Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять та сформулювати правило; здатен відтворити навчальний матеріал з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати; висловлене судження одним-двома аргументами, виконує 55-65% від загальної кількості тестів

Добре. Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, здатен з допомогою викладача скласти план реферату, виконати його та правильно оформити; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає прості таблиці та схеми; виконує 75-80% від загальної кількості тестів.

Відмінно. Студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну; виконує 95-100% від загальної кількості тестів.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

РОЗРАХУНОК БАЛІВ

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи	обов'язкова кількість виконаних завдань за курс	максимальна кількість балів за всі види роботи
1. Відвідування лекцій	1	9	9
2. Відвідування семінарів (практичних)	1	5	5
3. Виконання завдання для самостійної роботи	5	9	45

4. Робота на семінарському занятті (доповідь, виступ, повідомлення, участь в дискусії)	10	3	30
6. Виконання модульної контрольної роботи	25	2	50
Всього			169
Коефіцієнт	1,69		

✓

9. Методичне забезпечення

- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

Очікувані результати:

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Людина і світ» студент:

- буде здатним розуміти та пояснювати такі поняття, як: людина як біосоціальна істота, індивід, особа, індивідуальність, суспільство, соціум, громадянин, сприйняття людини людиною.
- зможе розкривати значення процесу соціалізації для формування особистості, пов'язаної з певним типом суспільства; розрізняти поняття соціалізації та виховання; набуде вміння розрізняти види соціалізації; визначати поняття гендерної соціалізації, як процесу засвоєння соціальної ролі особистості;
- зможе визначати шляхи подолання різних антропогенних криз в соціумі на зламі століть;
- використовувати та впроваджувати в педагогічній практиці життєвий шлях історичних постатей українських діячів науки та культури, як еталон для формування особистості в сучасному соціумі;

10. Рекомендована література

Базова

1. Вілков В. Людина і світ. – Харків, 2007. – 260 с.
2. Вілков В.Ю., Салтовський О.І. Людина і світ: Навчальний посібник. – К: Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
3. Діденко В.Ф., Кондрашова-Діденко В.І., Віденко Л.В. Людина і світ: Словник. – К., 2008.
4. Діденко В.Ф. Людина і світ: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2007. – 229 с.
5. Людина і суспільство: Підручник / Р.А.Арцишевський, С.О.Бондарук, С.С.Возняк. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 416 с.
6. Людина і суспільство: Навч.-метод. посібник / За ред.. С.П.Щерби. – Тернопіль, 2006

Допоміжна

1. Абраменкова В.В. Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре. – М.: МОДЕК, 2010. – 44с.
2. Бондаровська В.М. Тендерний паритет у сім'ї: соціально-психологічні засади // Формування гендерного паритету в контексті сучасних соціально-економічних перетворень: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, 5-7 грудня 2002 р.). – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2002.
3. Вілков В.Ю., Ніколаєвський В.М., Омельченко В.В., Салтовський О.І. Людина і світ: Навч. Посібник. – Харків, 2001.
7. Волков Ю.Г., Поликарпов В.С. Человек: Энциклопед. словаь.- М.: Гардарики, 2009. 800 с.
4. Гой Т. В., Горностай П. П., Кистаева Е. В. Общество и коллективная травма: Семинар Питера Келлермана // Психодрама и современная психотерапия. - 2005. - № 2-3. - С. 141-145.
5. Горностай П. П. Социодрама на Майдане: Четыре цвета украинской политики // Психодрама и современная психотерапия. - 2004. - № 4. – 49 с.
6. Діденко В. Ф., Кондрашова- Діденко В.І. Людина і світ. – К., 1998. -340 с.
7. Жеребкина Введение в гендерные исследования. Ч.1.: Учебное пособие /– Харьков: ХЦГИ. – 2011. – 123 с.
8. Закович М. М. Українська та зарубіжна культура. Навчальний посібник / — К., 2000. – 469 с
9. Келлерман П. Ф. Социодрама // Психодрама и современная психотерапия. - 2004. - № 4. – 22 с.
- 10.Исаев Д.Н. Психогигиена пола у детей / Д.Н. Исаев, В.Е. Каган. – Л.: Медицина, 2005.-77 с
- 11.Кікінеджі О.М. Формування гендерної культури молоді: проблеми та перспективи//Шлях освіти.–2004.–№1.
- 12.Кікінеджі О.М., Кізь О.Б. Формування гендерної культури молоді: науково-методичні матеріали до тренінгової програми. Навч. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан – 2006. - 237 с.

- 13.Кремiнь В. Г. Фiлософiя. – Киiв, 2004. – 316с.
- 14.Ладиченко Т.В. Методичнi рекомендацiї щодо вивчення курсу «Людина i свiт». – Харкiв, 2005. – 13с.
- 15.Мiд Дж. Г. Дух, самiсть i суспiльство. З точки зору соцiального бiхевiориста: Пер. з англ. - К.: Український центр духовної культури, 2000. - 374 с.
- 16.Макеєв С.О. Соцiологiя . Навчальний посiбник К.: Знання – 2005. – 435с. Надольний I.Ф. Фiлософiя: Навч.посiбник (курс лекцiй) – К.: т-во «Знання», 2007. -516 с.
- 17.Прокопчик Е. Анализ психолого-педагогической подготовки учителя общеобразовательной школы к работе по формированию гендерной культуры учащихся // www.bank.gender.org.ua.
- 18.Хамiтов Н. Iсторiя фiлософiї: проблема людини. – Киiв, 2006. – 678 с.
19. Цаплан I.I Фiлософський енциклопедичний словник. – Киiв, 2002. – 876 с
- 20.Цокур О.Б., Иванова I. О. Гендерна соцiалiзацiя особистостi // Середня освiта 2011. – 15 с.

Интернет-ресурси

Людина в сучасному соцiумi. Навчальнi матерiали Хмельницького національного унiверситету

http://dn.tup.km.ua/dn/dn/k_default.aspx?lng=1&MF=14249099166823Z8758312682739425D3D31D434D3D85825234585D26267&T=r1&st=0000&L=1

Людина в сучасному соцiумi. Навчальнi матерiали Чернiвецького національного унiверситету iменi Юрiя Федьковича

http://www.pedagogics.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/04disciplines&data%5B3457%5D%5Bcaf_discipl_id%5D=670&commands%5B3457%5D=item